

4. Стільник В.В. Еволюція організаційно-правових форм та стан кооперації сільськогосподарських підприємств України / В.В. Стільник // Агросвіт. – 2012. – № 5. – С.53-54.

5. Державна цільова економічна програма підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на період до 2015 року: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 03.06.2009р. №557 // Офіційний вісник України. – 2009. – №42. – С. 1408.

6. Малік М.Й. Науково-методичне забезпечення розвитку кооперації в аграрній сфері економіки / М.Й. Малік // Економіка АПК. – 2010. – №12. – С. 103-108.

7. Стан кооперації в Україні / Фермер України. – 2011. – №22 (271). С. 3.

***Аннотація.** В статье сделано анализ существующей на сегодняшний день динамике развития обслуживающих сельскохозяйственных кооперативов. Сформулированы выводы о необходимости создания кооперативов та преимущества их функционирования.*

***Ключевые слова.** Сельскохозяйственный обслуживающий кооператив, аграрный сектор экономики.*

***Summary.** An analysis the existing to date dynamics of development of attendant agricultural cooperative stores is done in the article. Conclusions are formulated about the necessity of creation of cooperative stores that advantages of their functioning.*

***Keywords.** Agricultural attendant cooperative store, agrarian sector of economy.*

УДК: 334.72

Кукіна Н.В.
к. е. н, доцент
Таврійський ДАТУ

МІКРОЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ПРИ ВИРОБНИЦТВІ СОНЯШНИКУ

***Анотація.** Наведено мікроекономічний механізм оптимізації параметрів виробництва соняшнику на засадах максимізації прибутку сільськогосподарських підприємств.*

Постановка проблеми. Функціонування галузі олієвиробництва (яка є традиційно більш прибутковою в порівнянні з іншими галузями АПК) в

сучасних умовах характеризується несталістю розвитку, що призводить до зниження прибутків від виробництва її продукції, зокрема внаслідок переважання екстенсивних методів виробництва соняшнику (енерговитратного шляху одержання сировини), про що свідчать темпи зниження врожайності культури порівняно з темпами скорочення валового збору. Без застосування механізму оптимізації економіко-технологічних параметрів виробництва соняшнику не можна розраховувати на одержання високих фінансових результатів.

У зв'язку з цим пошук економічних методів оптимізації виробництва на засадах формування економічно виправданої віддачі від масштабу виробництва культури та встановлення раціональної виробничої функції щодо забезпечення стабільної прибутковості сільськогосподарських підприємств регіону на інтенсивній основі зумовлює необхідність застосування методів мікроекономічного аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню проблем організації та ефективного функціонування олієвиробництва присвячені праці відомих вчених-економістів: В.Я. Амбросов, В.Г. Андрійчук, В.І. Бойко, О.В. Воронянська, П.І. Гайдуцький, М.В. Гладій, О.Д. Гудзинський, Ю.В. Домашенко, М.В. Зубець, О.В. Крисальний, І.І. Лукінов, П.М. Макаренко, М.Й. Малік, Л.О. Мармуль, П.Т. Саблук, М.Й. Хорунжий, Л.Г. Чернюк, О.М. Шпичак, В.В. Юрчишин.

Мета статті. Метою статті є обґрунтування теоретико-методичних засад і перспективних практичних напрямів підвищення прибутку при виробництві соняшнику в сільськогосподарських підприємствах Запорізького регіону на основі мікроекономічного аналізу.

Виклад основного матеріалу. У ринковій системі господарювання основним завданням сільськогосподарських підприємств Запорізької області є максимізація прибутку від виробництва і реалізації продукції. Усі дії, спрямовані на досягнення цієї мети, є механізмами мікроекономічного характеру. Якщо саме вони не будуть відпрацьованими економічними

правилами гри, то підприємства не зможуть ефективно використати усі можливості виробничого процесу. Це особливо характерно в трансформаційний період, на якому знаходиться як Запорізький регіон, так і країна в цілому.

Економічні параметри системи максимального прибутку (в контексті мікроекономіки) визначаються внутрішньовиробничими ресурсовитратними відносинами. Вони виникають в ході організації та логістичного управління ресурсними потоками в процесі виробництва та реалізації продукції. Ці параметри залежать від основних факторів виробництва сільськогосподарської продукції: «землі», «праці» та «капіталу», і відображаються у досягненні найкращих результатів виробництва при технологічній та економічній ефективності (рис.1).

Формально, будь-який процес виробництва можна описати за допомогою виробничої функції. Виробнича функція – це функція незалежні змінні якої приймають значення обсягів використовуваних ресурсів (у нашому випадку аналізується площа посіву і витрати матеріальних ресурсів виробництва), а залежна змінна – значення обсягів продукції, яка випускається (насіння соняшнику)[1, с. 90].

Найчастіше використовуються виробничі функції з двома факторами. Аналізуючи взаємозв'язок витрат матеріальних ресурсів і площі посіву, скористаємося виробничою функцією з двома змінними ресурсами. Таким чином виробнича функція насіння соняшнику матиме вигляд:

$$Q = f(T;R), \quad (1)$$

де Q – обсяг виробництва насіння соняшнику, ц;

T – розмір площі посіву під культурою, га;

R – витрати матеріальних ресурсів, грн.

Функцію виробництва олійної культури представимо у вигляді найпоширенішої виробничої функції в емпіричному аналізі – функції Кобба-Дугласа [1, с. 92] з коригуванням на власні види ресурсів.

$$Q = A \cdot T^{\alpha} \cdot R^{\beta}, \quad (2)$$

де A – технологічний коефіцієнт;

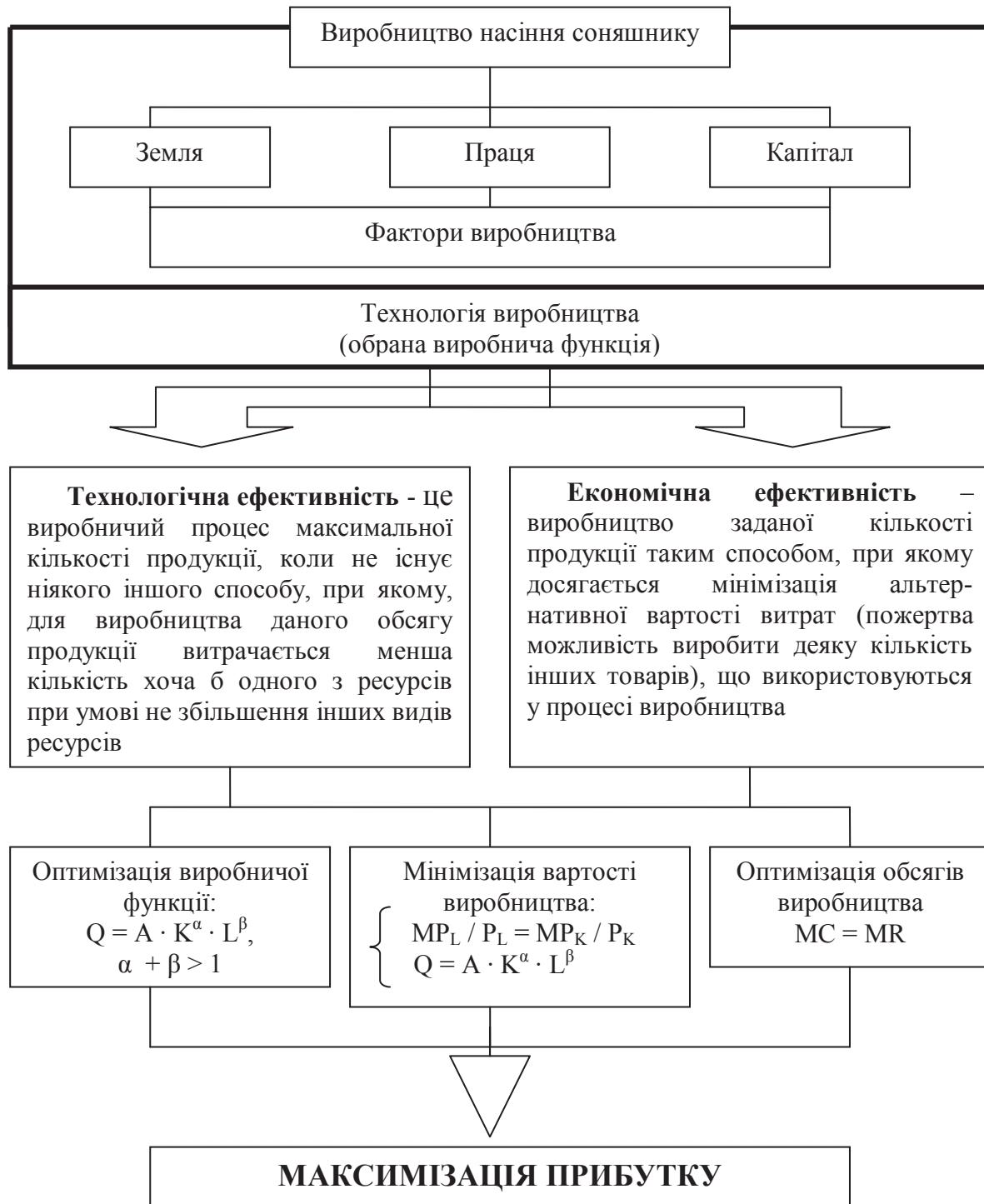

Рис. 1. Схема формування максимального прибутку фірми

Джерело: авторська розробка

α – коефіцієнт еластичності виробництва культури по розміру площі посіву;
 β – коефіцієнт еластичності виробництва культури по матеріальних витратах.

За допомогою Пакету аналізу програми Excel було виведено результативний вираз функції виробництва насіння соняшнику у розрізі

групування за площею посіву сільськогосподарських підприємств Запорізької області. Результати розрахунків представлено у вигляді таблиці (табл.1).

Таблиця 1

Виробнича функція насіння соняшнику та її характерні параметри підприємств Запорізької області

Групи підприємств за розміром посівних площ, га	Виробнича функція	Характерна віддача від масштабу	Гранична норма технологічного заміщення матеріалів землею ($MRTS_{EZ}$)
I група від 0 до 500 га	$Q = 9,32 \cdot T^{0,44787} \cdot R^{0,54359}$	1,0 постійна	$\frac{0,824R}{T} = 0,51$
II група від 501 до 1000 га	$Q = 20,12 \cdot T^{0,46952} \cdot R^{0,43005}$	0,9 спадаюча	$\frac{1,092R}{T} = 1,22$
III група від 1001 до 2000 га	$Q = 1,096 \cdot T^{0,84983} \cdot R^{0,46065}$	1,31 зростаюча	$\frac{1,845R}{T} = 0,12$
IV група від 2001 га та більше	$Q = 1,60703 \cdot T^{0,50545} \cdot R^{0,47439}$	0,98 спадаюча	$\frac{1,065R}{T} = 0,37$
Разом по регіону	$Q = 8,03446 \cdot T^{0,52341} \cdot R^{0,50417}$	1,02 постійна	$\frac{1,038R}{T} = 0,51$

Джерело: розраховано автором

Ітогові показники дослідження встановили, що найбільш матеріаловитратним є виробництво насіння соняшнику з площею обробітку під культурою в межах від 501 до 1000 га (табл.1). Тут показник граничної норми технологічного заміщення найвищий – 1,22, що характеризує технологічну заміненість матеріальних ресурсів яка породжує порушення технології виробництва, а отже й спадаючу віддачу від масштабу. Звідси констатуємо факт, що мінімальний рівень питомих витрат матеріалів в підприємствах II групи (табл.1) це наслідок далеко неефективного матеріалозберігаючого виробництва, це концептуальне недотримання агротехнології при обробітку ґрунту під посівами соняшнику та їх доглядом.

Найменш матеріаловитратним є виробництво соняшнику в підприємствах III групи, що доводить показник граничної норми технологічного заміщення, який є найнижчим, порівняно з іншими групами господарств регіону і прагне до нуля (табл. 1). Це демонструє жорстку ефективну доповнюваність двох ресурсів, яка породжує зростаючу віддачу від масштабу (1% збільшення витрат матеріальних ресурсів створює 1,31% збільшення обсягу виробництва), що не можна сказати про віддачу ресурсів інших груп господарств.

Таким чином, граничний підхід до проблеми витрат виробництва насіння соняшнику у сільськогосподарських підприємствах встановив, що запорукою підвищення результативного ресурсозберігаючого розвитку олійної галузі є економічно обґрунтований розмір посівної площі насіння соняшнику межа якої, для господарств конкретного регіону, повинна знаходитися в інтервалі 1001-2000 га ріллі.

Конкретизуємо дану пропозицію науково-обґрунтованим обсягом виробництва соняшнику, шляхом співставлення граничних величин витрат та доходів III групи сільськогосподарських підприємств Запорізької області.

Динаміка середніх витрат виробництва та ціни реалізації культури дозволяють, за допомогою лінії тренду, встановити функціональну залежність сукупних показників результативної діяльності виробництва (табл.2).

Таблиця 2

Функціональна залежність результативних показників виробництва соняшнику в підприємствах III групи Запорізької області

Показник	Формула	Функція
Ціна, P	-	$P = 674,042 + 0,0006Q$
Сукупна виручка, TR	$TR = P \cdot Q$	$TR = 674,042Q + 0,0006Q^2$
Гранична виручка, MR	$MR = dTR / dQ$	$MR = 674,042 + 0,0011Q$
Середні витрати, ATC	-	$ATC = 0,0225Q - 565,308$
Сукупні витрати, TC	$TC = ATC \cdot Q$	$TC = 0,0225Q^2 - 565,308Q$
Граничні витрати, MC	$MC = dTC / dQ$	$MC = 0,045Q - 565,308$

Джерело: розраховано автором

Використовуючи умову «золотого правила мікроекономіки» ($MC = MR$), що забезпечує максимізацію прибутку підприємницької діяльності, визначимо оптимальний обсяг виробництва насіння соняшнику для підприємств Запорізької області:

$$0,045Q - 565,308 = 674,042 + 0,0011Q$$

$$0,0439Q = 1239,35$$

$$Q = 28231 \text{ (ц)}$$

Отже, оптимальний обсяг виробництва насіння соняшнику для господарств Запорізької області становить 28231 ц, що забезпечує науково-обґрунтоване, з позиції технології виробництва, підвищення результативного показника агробізнесу – розміру прибутку від реалізації продукції. Порівняльна оцінка результативних показників діяльності підприємств області до та після оптимізації розмірів виробництва (площі посіву та обсягів виробництва продукції), враховуючи рівень товарності культури представлено у табл. 3.

Таблиця 3

Порівняння фактичних та проектних результатів виробництва соняшнику в господарствах III групи Запорізької області

Середні показники в розрахунку на одне підприємство	2010 рік	Проект на базі граничного аналізу	Відхилення проекту від 2010 року у відсотках
Середній рівень виробництва, ц	21376,2	28231	132,07
Середня врожайність, ц/га	15,79	21,15	133,95
Середній рівень витрат 1 ц продукції, грн.	198,74	69,89	35,17
Середній розмір прибутку, тис. грн.	2786,23	15786,46	5,67 р.

Джерело: розраховано автором

Приведені дані табл. 3 доводять, що застосування методів мікроекономічного аналізу значно покращує параметри виробництва насіння соняшнику по всіх показниках інтенсивного фактору.

Так, за проектними показниками середній рівень виробництва необхідно підвищити на 32,07 %, який зумовлюватиме більшу продуктивність використовуваних ресурсів при зростаючій віддачі від масштабів виробництва, що характерна для підприємств III групи розмірів посівних площ. Встановлення рівності граничних показників виробництва забезпечує зростання рівня врожайності продукції на 33,95 % та значне зниження собівартості культури на 64,83 %. Такі позитивні зміни в результативних показниках виробництва олійної культури логічно пояснюються дією закону переваг оптимального виробництва. Проте, такі переваги завжди мають певну межу (рис. 2), після якої вони переростають у недолік. Тому, з погляду обсягу витрат на одиницю продукції, при оптимальному обсязі виробництва підприємницька діяльність наближається до постійної віддачі від обсягів виробництва.

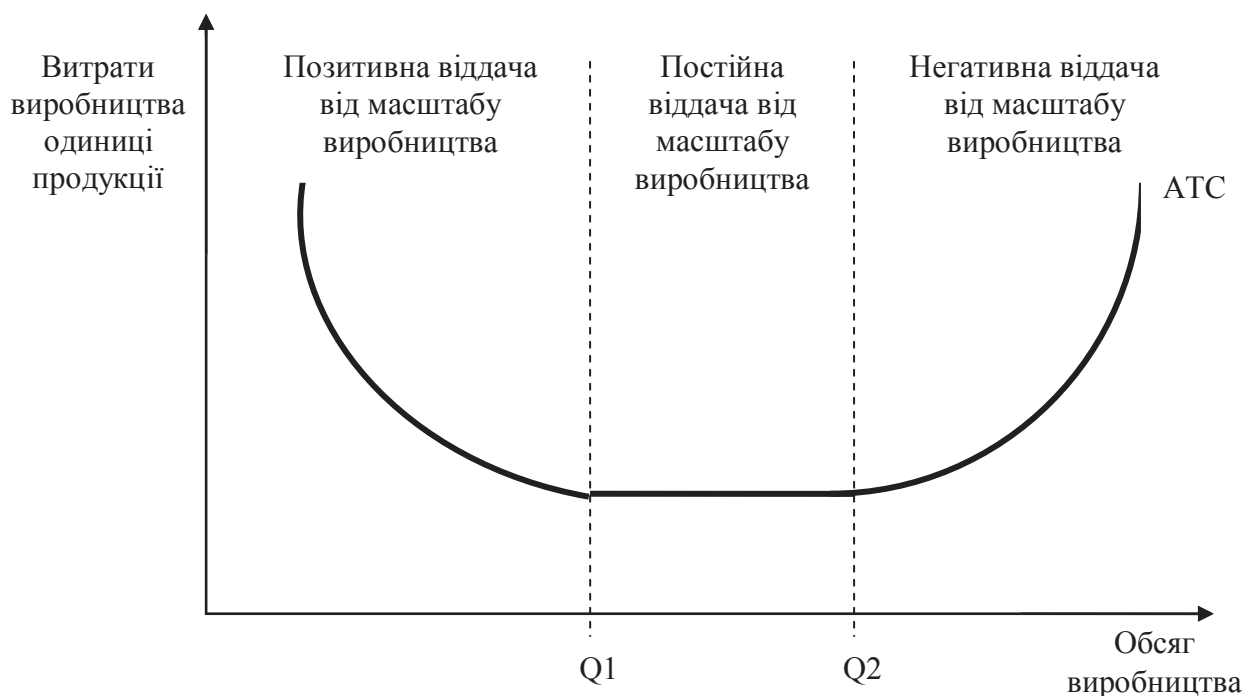

Рис. 2. Порядок виникнення позитивного і негативного ефекту масштабу виробництва [2, с. 356]

Такі позитивні зміни у показниках виробничої діяльності призводять до значного зростання розміру прибутку підприємств регіону, а саме з 2786,23 тис. грн. до 15786,46 тис. грн., що майже у 5,7 разів перевищує цей показник 2010 року. Отже, такий мікроекономічний механізм максимізації прибутку здатний забезпечити досить перспективний високоприбутковий розвиток сільськогосподарських підприємств Запорізької області при виробництві насіння соняшнику, оскільки певна частина з них змінить екстенсивний тип виробництва на інтенсивний, а інша частина – забезпечуватиме науково-обґрунтовану та технологічно виправдану комбінацію ресурсів.

Висновки. Таким чином, запорукою підвищення результату виробництва – прибутку від виробництва і реалізації соняшнику є оптимальний розмір посівної площі, що забезпечує зростаючу віддачу від масштабу виробництва та низьку величину матеріальних витрат, межі якої, для господарств конкретного регіону повинна становити від 1001 до 2000 га ріллі.

Оптимізація обсягів виробництва насіння соняшнику за запропонованою методикою на основі граничного аналізу виробництва і реалізованої на ПЕОМ моделлю встановлення функціональної залежності результативних показників від обсягів продукції дозволяє, виходячи з критерію оптимальності, встановити рекомендований для підприємств області обсяг виробництва соняшнику на рівні 28231 ц, який забезпечує підвищення врожайності на 34 %, скорочення середніх витрат виробництва на 64 %, підвищити обсяги виробництва культури на 32 %. Таким чином, використання мікроекономічного аналізу підвищує технологічну та економічну ефективність виробництва, що зумовлює підвищення рівня прибутку у 5,7 рази.

Література.

1. Базилінська О.Я., Мініна О.В. Мікроекономіка: навч. посіб. / О.Я. Базилінська, О.В. Мініна – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 350 с.
2. Базилевич В.Д. Мікроекономіка: Опорний конспект лекцій. / [Базилевич В., Лук'янов В., Писаренко Н., Квіцинська Н.] – Київ: Четверта хвиля, 1997. – 290 с.

***Аннотация.** Приведен микроэкономический механизм оптимизации параметров производства подсолнечника на основе максимизации прибыли сельскохозяйственных предприятий.*

***Summary.** The microeconomic mechanism of sunflower production parameter optimization based on agricultural enterprises profit maximization is given.*

УДК 669.013:338

Лизунова Е.Н., к.э.н.

Красноармейский индустриальный институт

ОСОБЕННОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ МЕТОДОВ КОНТРОЛЛИНГА В УПРАВЛЕНИИ ЗАТРАТАМИ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

***Аннотация:** Рассмотрены теоретические основы контроллинга как инструмента управления затратами и предложены прикладные аспекты его применения в практике работы отечественных промышленных предприятий.*

***Ключевые слова:** затраты, контроллинг, бюджетирование, себестоимость, прибыль, управление, предприятие.*

Постановка проблемы. Становление в Украине экономики рыночного типа неразрывно связано с появлением новых требований к управлению предприятиями. В последние десятилетия стала общепризнанной определяющая значимость менеджмента в развитии предприятий и разработано достаточно много рекомендаций по выбору функций и методов управления. Управление затратами – одно из важнейших направлений менеджмента отечественных предприятий, определяющих конкурентоспособность его продукции, финансовую устойчивость, независимость и рентабельность. На сегодняшний день одной из основных причин убыточной работы предприятий Украины является неэффективная система управления затратами, которая характеризуется высокой материалоемкостью продукции, низкой долей расходов на оплату труда, отсутствием действенной политики распределения постоянных затрат, ростом расходов на содержание и ремонт оборудования вследствие его переамортизованности, морального износа и т.д.